

2. Pol' de Man. Kritika i krizis [per. E. V. Malyskin] / De Man Pol' // Slepota i prozrenie. – SPb.: Gumanitarnaja akademija, 2002. – S.12–34.

3. Hozhylo I. I. Vykylyky social'no nebezpechnyh hvorob jak sfera derzhavno-upravlins'koi' dijaj'nosti / I. I. Hozhylo // Derzhavne upravlinnja: teorija i praktyka [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/12-XOJLO.pdf>.

4. Kuhta P. V. Kryzy, i'h prychny ta naslidky / P. V. Kuhta // Efektyvna ekonomika [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1439>.

5. Brandt M., Kottrell Dzh., Gaj Ja., Regan E. Rozrobka i reforma konstytucii': vybir procesu [Dudchenko A.] / Mishel' Brandt, Dzhyll Kottrell, Jash Gaj, Antoni Regan. – K.: Interpeace, 2011. – 334 s.

6. Gusak O. Komunikatyvni aspekty organizacijoi' kryzy / Ol'ga Gusak // Osvita regionu: politologija, psihologija, komunikacij' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://social-science.com.ua/article/760>.

7. Mika V. T. Actual Problems of Crisis Management Theory / V. T. Mika // International Scientific Conference «Management 2010». – Union University Belgrade, Faculty of Industrial Management, Kruševac, Serbia, on March 17th – 18th. – Ondrusek, M. – 2010. – S.432–436.

8. Hillyard M. J. Public Crisis Management / M. J. Hillyard. – Lincoln: Writers Club Press, 2000. – 280 p.

9. Acemoglu D., Robinson J. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty / Daron Acemoglu, James Robinson. – New York: Crown Publishing Group, 2012. – 544 p.

10. Levin K. Teorija polja v social'nyh naukah [per. s angl. E. Suprina] / Kurt Levin. – SPb.: Rech', 2000. – 368 s.

11. Ahiezer A. S. Rossija: kritika istoricheskogo opyta. (Sociokul'turnaja dinamika Rossii) / A. S. Ahiezer. T. II. Teorija i metodologija. Slovar'. – Novosibirsk: Sibirskij hronograf, 1998. – 600 s.

Ivanov Y. V., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Odessa National Academy of Food Technologies, Department of Sociology, Philosophy and Law (Ukraine, Odessa), ivanov@inbox.ru

Socio-philosophical concept of «crisis»: analysis of the leading approaches

The aim of the article is to study the different approaches to the problem of ungovernability in the system of social management. The main method is a system approach. On the basis of the positions of various scholars concluded that the crisis has complex characteristics: rate of passing, essence, potential. Identified social processes to which it affects, its connection with other elements of the social management system. It substantiates the idea that in addition to real-life crises in society, the media and politicians often appeal to imaginary crises. It is proved that the closed system cannot adequately respond to crises, so the crisis of this social communities is transformed into a permanent state of society. The conclusion, the problem of the crisis can be seen through the prism of the concept of «discomfort» that occurs in the managed system under the influence of the crisis. In the scale of the social system, the whole society elite groups are trying to create for themselves «field of comfort», in which they built a suitable model of sociality.

Keywords: crisis management, discomfort, comfort field.

Ivanov E. B., кандидат исторических наук, доцент кафедры социологии, философии и права, Одесская национальная академия пищевых технологий (Украина, Одесса), ivanov@inbox.ru

Социально-философское содержание понятия «кризис»: анализ ведущих подходов

Целью статьи является исследование различных подходов к проблеме неуправляемости в системе социального управления. Основным методом является системный подход. На основе анализа позиций различных ученых сделан вывод, что кризис имеет сложные характеристики: скорость протекания, сущность, потенциал. Указано социальные процессы, на которые он влияет, показана его связь с другими элементами системы социального управления. Обоснована идея, что кроме реально существующих в обществе кризисов, средства массовой информации и политические деятели нередко апеллируют к мнимым кризисам. Доказано, что системы без обратной связи не могут адекватно реагировать на кризисы, поэтому кризис в таких социальных общностях превращается в перманентное состояние общества. Сделан вывод, проблему кризиса можно рассматривать через призму понятия «дискомфорт», который возникает в управляемой системе под влиянием кризисных явлений. В масштабах социальной системы, всего общества элитные группы пытаются создать для себя «поля комфорта», в рамках которых выстраивается удобная для них модель социальности.

Ключевые слова: кризис, управление, дискомфорт, поле комфорта.

УДК 124.4:159.955.4

Чорна Л. В.,

кандидат політичних наук, доцент, докторант кафедри філософії, теорії та історії державного управління, Національна академія державного управління при Президентіві України (Україна, Київ), lika7@ukr.net

ЛЕГІТИМАЦІЯ ЕТИЧНОГО ІДЕАЛУ

Аналізується проблема самоздійснення ідеалу, його функціонування у різних практиках культури. Підкреслено, що проблематика етичного модусу ідеалу стає найбільш популярною наприкінці ХХ століття, коли відбуваються потужні трансформації суспільного ідеалу. Ідеал поступово перетворюється на певну артизацію і стає арт-ідеалом. Мета статті дослідити етичний ідеал, його нові диференційні ознаки у рамках нових культурних практик. Зазначається, що осягненню проблеми духовного стану суспільства, трансформації ідеального, легітимації етичного ідеалу велику увагу приділяють представники франкфуртської школи. Зроблено висновок про те, що ідеал бере початок від ієрофанії як форми ідеалії, від свого стівставлення з Абсолютом. Він набуває нових диференційних ознак у рамках нових культурних практик артизації як тоталізації імаґинативу, візуального повороту в комунікації, пошуку комунікативної, тотальної етики, новітньої комунікативної парадигми.

Ключові слова: ідеал, етичний ідеал, релігійний ідеал, культурні практики.

Амбівалентність ідеалу призводить до того, що він тлумачиться досить по-різному, розуміється, з одного боку, як ідеальне, тобто завершене, сконструйоване в образах, нормах, зразках, моделях потрібного майбутнього. А також розуміється як сталий образ буття, ідеальна конструкція, що є здійсненою гармонією у різних сферах культури, починаючи від етичної, естетичної, художньої, закінчуючи юридичними, правовими нормативами, що мають одно-значний інструктивний характер. Ідеал визначається в рамках соціопрагматики, тобто соціальної системи, орієнтованої на певного споживача, на певну соціальну спільноту, яка так чи інакше легітимізує цей ідеал, вбачає в ньому мету, завдання і ціль свого існування, орієнтована на регулятивні функції, які здійснює цей ідеал.

Дослідженню проблеми ідеалу присвятили роботи С. М. Булгаков, І. Кант, П. І. Новгородцев, Є. М. Трубецької, С. Л. Франк; сучасні українські філософи: В. Ю. Барков, В. П. Заблоцький, В. О. Корнієнко, Ю. Г. Легенський, В. А. Малахов, Т. В. Розова, З. Ф. Самчук, М. Т. Степико, В. І. Шинкарук; сучасні зарубіжні дослідники: К.–О. Апель, М. М. Аверін, О. М. Величко, Г. Г. Водолазов, Ю. Габермас, Е. В. Ільєнков, В. Краус, В. А. Лекторський, С. В. Мяснікова, Д. В. Пивоваров та багато інших.

Мета статті – дослідити етичний ідеал, його нові диференційні ознаки у рамках нових культурних практик.

Самоздійснення ідеалу відбувається у різних практиках культури, зокрема, у релігії, етиці, естетиці, мистецтві. Можна стверджувати, що релігія і мистецтво в певній мірі є найширшими культурними практиками, якщо їх не розуміти вузько, а етичний, естетичний комплекс є своєрідними проміжними зонами тієї модифікації, яку визначають рефлексії. Етика – це вже весь той рефлексивний комплекс, який існує у контексті моральних відносин людини, де формується етичний ідеал. Проблематика етичного модусу ідеалу стає найбільш популярною наприкінці ХХ століття, коли відбуваються потужні трансформації суспільного ідеалу, ідеалія перетворюється в певну артизацію, ідеал релігійний стає арт-ідеалом або ідеалом, якщо не мистецьким, то, у всякому випадку, артизованим (від арт-мистецтва), релігійним ідеалом. Осягненню проблеми духовного стану суспільства, трансформації ідеального, легітимації

етичного ідеалу велику увагу приділяють представники франкфуртської школи.

Так, Юрген Габермас у дослідженні «Між натуралізмом і релігією» пише: «Дві протилежні тенденції характеризують духовну ситуацію нашого часу – розповсюдження натуралістичних картин світу і зростаючий політичний вплив релігійних ортодоксій. З одного боку, успіхи у біоенергетиці, дослідженні мозку та робототехніці супроводжуються терапевтичними і евгеністичними надіями. Завдяки цим програмам природно-наукове об'єктивоване самосприйняття людей повинно проникати також й у повсякденні комунікативні взаємозв'язки та у взаємозв'язки дій. Вживання у перспективі самооб'єктивації, котра зводить все зрозуміле і пережите до спостережуваного, може сприяти також налаштуванню на відповідну самоінструменталізацію. З цією тенденцією для філософії пов'язаний виклик зі сторони сцієнтистського натуралізму» [1, с. 7].

Отже, медіаритуалізація, телебачення як ритуал повсякденності, ідеяція і артизація як релігійний простір самосвідомості корелюють з сцієнтизмом, з самоінструменталізацією. Тобто людина вже озброєна набором комунікативних відносин, вона легко здійснює цей процес релігаре. Людина вже наводить зв'язки з іншими людьми, застосовуючи всі засоби комунікації, а не абсолюти. Тому виникає спокуса або натуралізувати, звести до картинки, до імагінації як типу ідентифікації абсолюти, або навпаки – відсунути абсолюти і віддати все на відкуп людині, розбудовуючи інші парадигми, вже не релігійні, а етичні, естетичні. Так виникає спокуса здійснення комунікативної етики як метаетики, як етики планетарного зразка, чим займається К.-О. Апель і частково Ю. Габермас. Так виникає проблема всезагального естетичного ідеалу як певної віртуалізації людини на підставі спілкування з істотами, що не мають смертної форми. Так виникає спокуса тотальної артизації, яка відбувається у сучасних релігійних синкрезах.

Ю. Габермас пише: «Тенденція до розповсюдження натуралістичних картин світу, з одного боку, нашоветується на неочікувану ревіталізацію, а також на політизацію релігійних спільнот і вірувань, що відбувається у всьому світі. Для філософії з новим оживленням релігійних сил, котрим не охопчена мабуть що Європа, пов'язаний виклик з боку принципової критики у адресу постметафізичного і нерелігійного саморозуміння західного модерну. Є спірним не той факт, що можливості політичного оформлення зараз існують лише у рамках універсуму, що став безальтернативним, універсуму виниклих на Заході науково-технічних і господарчих інфраструктур. Спірним є правильне тлумачення наслідків секуляризації культурної та суспільної раціоналізації, на котрі прихильники релігійних ортодоксій все більше обрушуються, як на автентичний особливий всесвітньо-історичний шлях Заходу» [1, с. 7–8].

Виникає досить складна ситуація. Регіоналізація метафізики або постметафізики стає окремим регіоном рефлексії інструментально зазначеного диференційного зразка. З іншого боку, виникає проблема натуралізації, окуляцентризму, де влада картини, влада ейдосу, влада ідеалу, який є прямим шляхом тотожності Я і Не-Я, на екрані стають складовою ситуації тої рецепції, де ідеал і функціонує, і не функціонує. Він функціонує на підставах тотальної ритуалізації, артизації та ідеяції, але він не

функціонує як усталена парадигма, яка знову потребує новітньої легітимації у ситуації сучасного політичного консенсусу.

Ю. Габермас визначає: «З точки зору політичної теорії, що займається нормативними основами та функціональними умовами існування демократичних правових держав, в цій опозиції проявляється і тасмне спільництво: обидві протилежні тенденції до певної міри наражають на небезпеку міцність політичної спільноти (Gemeinwesen) через поляризацію світоглядів, що в певній мірі знаходять опору в розподілі праці, якщо з обох боків не вистачає готовності до саморефлексії. Політична культура, котра, наприклад, у питаннях експериментування на людських ембріонах, абортах або лікуванні тих, хто впау у кому, непримиримо поляризується по лінії розлому світського (saakular)/релігійного, піддає випробуванню громадянський здоровий глузд навіть у найстаріших демократіях. Ліберальний громадянський етос потребує від обох сторін рефлексивного уточнення меж як віри, так і знання» [1, с. 8].

Отже, безкінечні випробування на самодостатність, регулятивність, концептуальність, функціональність проходять не лише ідеали. Юрген Габермас констатує: «Як показує приклад США, сучасна конституційна держава створена, крім всього, для того, щоб забезпечити мирний релігійний плюралізм. Тільки світоглядно нейтральне здійснення панування світської влади, заснованої на конституції правової держави, може гарантувати рівноправне і толерантне сумісне існування різних релігійних спільнот, як і раніше, непримирених у сутності своїх світоглядів або доктрин. Секуляризація державної влади, а також як позитивна, так і негативна свобода відправлення релігійного культу були двома сторонами однієї медали. Вони зберігали релігійні спільноти не тільки від руйнівних наслідків кровавих міжособних конфліктів, але й від ворожого релігії налаштування з боку світського суспільства» [1, с. 8–9].

Габермас, аналізуючи антитетику метафізики та ідеалу, засвідчує, що напрошується порівняння з кантівськими поняттями, коли йдеться про комунікативні елементи, які виникають у просторі політичних та інших відносин людини. Юрген Габермас підкреслює, що логічний зв'язок можна запропонувати між космологічною ідеєю єдності світу, або тотальних умов у чуттєвому світі, та прагматичною постановкою проблеми всезагального і об'єктивного світу. Ю. Габермас акцентує увагу на концептуальній єдності можливостей єднання альтернативних парадигм, які існують у сучасному соціумі: між ідеєю свободи як постулату практичного розуму і прагматичною постановкою раціональності, яка є засобом легітимації дії акторів; між розумом як здібністю ставити принципи, котрий бере на себе роль верховного суду над всіма правами, і раціональними дискурсами як певним форумом можливого виправдання [1, с. 30].

Отже, антиномічність актуальна; ідеал як антитетика, як диспозитив набуває своїх диференційних ознак у рамках практик релігаре-зв'язування, артизації як тоталізації художнього імагінативу, візуального у комунікації, пошуків комунікативної, тобто тотальної етики і віртуального ейдосу, віртуальної естетики як новітньої комунікативної парадигми Я і Не-Я, Я і Над-Я, або ідеального Я як того Я, що позбавило нас смертної форми існування.

К.–О. Апель, постулюючи комунікативну етику, свідчить про парадокси проблемної ситуації та її експлікації. Він пише: «Той, хто буде осмислювати взаємовідносини між наукою і етикою у сучасному індустріальному суспільстві, що охоплює весь світ, потрапить у парадоксальну ситуацію. А саме, з одного боку, потреба в універсальній, тобто зобов'язуючій усе людське суспільство, етиці, ще ніколи не була настільки наполегливою, як в наш час єдиної планетарної цивілізації, породженої технологічними наслідками науки. З іншого боку, філософське завдання раціонального обґрунтування всезагальної етики ще ніколи не було настільки важким, як в століття науки, і при всьому тому, що ідеї інтерсуб'єктивної значимості у це століття наука ще й наносить шкоду, а саме – сциентистською ідеєю нормативно нейтральної або вільної від цінностей об'єктивності» [2, с. 263–264].

Отже, він аналізує проблему легітимації етичного ідеалу. З одного боку, ідеал проходить випробування на есенціалізм, на сциентизм, тобто на змістовність і на орієнтацію на розумне, раціональне самовизначення, а з іншого боку, він завжди є ірраціональним, сприймається на віру. Він дуже схожий з релігійним ідеалом. Моральний абсолютизм, або категоричний імператив, за І. Кантом, надається апріорі (до речі, як і простір і час). Але цей апріоризм має культурно–історичні ієрофанії, користуючись термінологією М. Еліаде. Іншого шляху не існує. К.–О. Апель пише: «Спочатку розглянемо один бік цієї парадоксальної ситуації: актуальну потребу в універсальній етиці (хотілося б сказати: в макроетиці людства на кінцевій землі). Технологічні наслідки науки наділили сьогодні людські вчинки і упущення, разом взяті, такою значимістю і важливістю, що більш неможливо задовольнитися моральними нормами, які управляють людським сумісним життям у малих групах і котрі зводять відносини між групами до боротьби за існування у дарвінівському сенсі» [2, с. 264].

Далі К.–О. Апель намагається проводити лінію демаркації між малими і великими спільнотами, між етикою малих груп, починаючи від родини, яку, до речі, Мішель Фуко розглядав як посередній диспозитив між диспозитивами шлюбу і сексуальності, і етикою, що притаманна великим спільнотам, цьому абстрактному роду людини, що існує зараз як комунікативна спільнота. Верифікація у сенсі раціоналізації етики не вдається К.–О. Апелью, як би він не намагався це зробити. Але він проблематизував ситуацію, і у цьому полягає значущість його ідеалу комунікативної етики. Говорячи про консервативність моралі, про традиційність регіональних норм і навіть релігійних ідеалів як регулятивів моралі, він свідчить про те, що загальноцивілізаційний науково–технічний контекст у певній мірі розмиває ці норми, потребує якогось узагальнення. «Етично релевантний бік цього феномену, – як пише Апель, – проявляється більш виразно, якщо застосувати до розгляду пов'язаний з діями ризик, наприклад, загрозу людському життю. Так, якщо до недавнього часу, війну можна було інтерпретувати як інструмент біологічного відбору і – серед іншого – просторової експансії людської раси шляхом усунення тих, хто виявився слабшим, в незаселені області, то після винаходу атомної бомби ця точка зору остаточно застаріла: з цих пір ризик знищення у результаті військових дій вже не обмежується мікро– або мезосферою можливих

наслідків, але загрожує існуванню всього людства» [2, с. 265].

Це той екологічний імператив або одна із складових екологічного імперативу, що у екологічному ідеалі є надієвим, але не надфункціональним. Щоб він став надфункціональним, потрібно самоактуалізувати усі регіональні і всі диференційно означені сфери конституальності ідеалів: релігійну, етичну, естетичну, навіть сферу артизації ідеалу як ідеатітаритуалізації повсякдення шляхом медіасинтезу. К.–О. Апель поставив проблему, яку неможна вирішити у рамках будь–якої регіональної онтології або дискурсивних практик. Потрібно знову звернутися до метафізики, до проблем всезагального блага, добра, моральних цінностей людини. Але методом метафізичної філософії виступає трансцендування, видобування фундаментального знання з надр свідомості, намагання здобути істину із суб'єктивного бачення світу завдяки раціональному мисленню. Мабуть, тому метафізика легко трансформується у філософію свідомості.

Отже, метафізика етики ставить проблеми ідеалу, тобто вічного блага, вічного щастя, якщо говорити про евдемоністичний ідеал і одвічний регулятивний сенс ідеалу як функціональної системи. Хоча, звичайно, у таких нормативних константах етика не визначає свою метафізичну парадигму. В. Малахов, аналізуючи норму як елемент моральної свідомості, концептуально осмислює категорію моральних норм. Він не пов'язує цю проблему з етичним ідеалом, але імпліцитно проблема ідеалу все ж таки ставиться і вирішується. Характеризуючи етимологію поняття «норма», він пише про те, що мовне джерело даного поняття походить від дієслова пізнаю, впізнаю, розпізнаю, і первісно позначає його як «косинець», котрий докладають до ліній з метою виправлення. Норма моральна під цим кутом зору теж постає своєрідним косинцем, якого ми докладаємо до примхливої реальності людських стосунків, що потребують додержання [3, с. 69–72].

Отже, норма виглядає як певні лекала, усталені ситуативні визначення, правила поведінки, поведінки як проведення лінії. У даному випадку і сама лекальність пов'язується з імперативністю, з канонам і взірцем. Це притаманне й ідеалу, але у тій чи іншій мірі. Ми вже розглядали розбіжність ідеалів у контексті релігійного визначення, але у контексті етичного визначення ідеал теж має свою специфіку. Ідеальне зазвичай протиставляють реальному (від латинського «*realis*» – єство) і визначають ідеальне як єство того предмету, котрий або твориться за міркою образу, або копіюється у формі образу. В змістовному плані ідеальне трактується як можливість творити річ за своєю подобою (Абсолютизм), служити зразком, еталоном, принципом. У цьому сенсі ідеал виступає як надцінність або проект. Ідеал трактується й як здібність предметів відображати один одного, відтворювати один одного у формі копій або карт.

Ці два означення, які ми у певній мірі не намагалися розвернути, дають можливість зазначити, що у субстратно–змістовному сенсі ідеальне як детермінанта етичного ідеалу є певними лекалами, еталоном. У даному випадку мається на увазі усе коло вчинків, що осмислюється у моральній свідомості. Мається на увазі той косинець, за В. Малаховим, який накладається як певна редукція, як спрощення, як апроксимація. Без цього модусу апроксимації, спрощення і редукції визначити

естетичний ідеал неможливо. Він завжди спрощує, він завжди продукує, завжди є лекала як норма, як те, що корегується у релігійному ідеалі й те, що доповнює етос, мораль до абсолюту. Саме у цьому є великий сенс діалектики (за О. Лосєвим) релігійного, міфологічного та етичного.

Втім, якщо ми починаємо етичний ідеал «нормалізувати», низводити його до лекал, до косинця, ми потрапляємо у ту пастку, до якої у певній мірі потрапив Ф. Ніцше. Ми виміряємо його не тою лінійкою, на тим косинцем. Ми накладаємо на нього лекала не власне етичної свідомості, а естетизуємо етику. Це і здійснив Ф. Ніцше. Намагаючись вийти за межі етики землі і хліба, потрапити у простір поза межами дихотомії добра і зла, він потрапляє, якщо не у античний ідеал калакагатії, то у зазначений їм простір протиставлення діонісійського хмілю і гармонії Аполона. Там рівноправно існують ті два актора як протогоаністи одвічної трагедії музики, духу музики або трагічного світопочуття, не помічаючи того, що трагічне світопочуття вже є естетичним. Етичне усувається і замінюється естетичним. Як би ми не хотіли накласти естетичні лекала на етичну топіку ідеалу, етичного ідеалу – це не вдається. Але це завжди відбувається. Відбувалося воно і у Давній Греції, відбувалося і у Ф. Ніцше. Відбувається і зараз, коли створюється планетарна комунікативна етика, де засоби гармонізації (естетичні, віртуальні) відсувають той реальний топос, де можливо божество, за Гераклітом, а згодом вже й за М. Гайдеггером.

Ф. Ніцше пише: «Творити: це означає – виставляти із себе щось, робити себе більш пустим, більш бідним і більш люблячим. Коли Бог створив світ, Він і сам був тоді не більш, ніж пустим поняттям – та любов'ю до створеного. Ви називаєте це саморозкладенням Бога: але це лише його лущення – він скидає свою моральну шкіру! І раптом вам доведеться побачити Його знову, по той бік добра та зла» [4, с. 734]. Ми потрапляємо по той бік добра і зла і отримуємо це познаходження іншого, того вічного цінителя добра, істини, краси, а таким є сам Бог у Ніцше. Всі його намагання, апеляції до того, що Бог помер, виглядають лише естетичними ремарками, ресентиментом людини–раба, людини бездоленої, людини, яка виносить Бога за межі добра і зла, а раптом виносить у якийсь інший простір, де немає гравітації, де немає людини, де немає гріхопадіння і немає раю, а існує одвічне пекло, у якому все ж таки існує естетика трагічного. У своїх афоризмах, які були зібрані під назвою «Зла мудрість. Афоризми та вислови». у розділі четвертому «Про мораль» Ф. Ніцше надає такі афоризми: 91 «Мораль – це зазнавання людини перед природою»; 92 «Не існує людини, бо не існувало першолюдини!» – так вважають тварини»; 96 «Коли моралізують добрі, вони викликають огиду; коли моралізують злі, вони викликають жакх»; 103 «Вас назвуть винищувачем моралі: але ви лише відкривачі самих себе»; 111 «Створити ідеал – це значить: переробити свого диявола у свого Бога. А для цього необхідно перш за все сотворити свого диявола» [4, с. 735–737].

Перед нами явна естетизація етики, явна підміна етичного ідеалу естетичним. Ми бачимо експресивний динамічний дискурс майже поетичної промови, яка говорить про те, що ніяка етична норма не витримує цієї експресії. Етос уходить, місце залишається вільним, адже краса не заповнює цього місця. Ситуація

спущеного місця і недосяжності краси характеризує ситуацію сьогодення, тотальної артизації реальності, симуляції, сповненості аберацій чуттєвого, які приходять не своєчасно, не у те місце. Ми обманюємося, і ми не можемо почути і побачити того етосу, того глибинного внутрішнього ейдосу, ідеального мораліте, яке раптом усувається або античною калакагатією (у кращому випадку), або телевізійними версіями розп'ятого Діоніса і ще якогось невідомого бога, який привносить на сцену (панк–сцену, рок–сцену) будь-яка новітня релігія новітніх комунікативних практик.

Висновки. Підводячи підсумок, щодо метафізичних витоків сучасного культурного стану: етичного, морального, естетичного, духовного необхідно констатувати, що одним із важливіших підсумків ХХ століття є дискредитація не стільки духовності, скільки впевненість у самодостатності потенціалу буття як такого. Що стосується духу, то руйнується його онтологія. Місце Бога усувається буттям, і людина вже існує автономно. Людина наводить зв'язки з іншими людьми, застосовуючи всі засоби комунікації, а не абсолюту. Тому виникає спокуса або натуралізувати, звести до картинок, до імагинації як типу ідентифікації абсолюту, або навпаки – відсунути абсолюту і віддати все на відкуп людині, розбудовуючи інші парадигми, вже не релігійні, а етичні, естетичні.

Таким чином, якщо місце Бога усувається і людина існує не біля Бога, не з Богом, а поблизу буття, присутність людини у світі фіксується саме онтологічно в рамках предикатів фундаментальної онтології, за М. Гайдеггером, то онтичне стає всезагальним, самодостатнім. Так як естетизується етика і артизується комунікація, так і онтологічне в онтичному вимірі тотально суб'єктивується, тобто втрачає свої буттєві предикати, а фактично усувається дух як засада ідеального, як конкретно–подієвий вчинок, як етос або естетиз, як релігаре у конкретному місці та у конкретному просторі. Дух онтологічно характеризує єдино можливий тип синтетичного буття, свідчить про ідеацію, свідчить про ритуалізацію. У ХХІ столітті функціонують ритуальні риторичні фігури заміни одного іншим, коли культура підмінюється діалогом, діалог універсалізується, перетворюється на єдиний спосіб комунікації. Тут же недобачається чудо, яким Христос створив цей світ, недобачається любов – все це і є та загальна редукція, ті лекала, які накладаються із іншої метрики, із інших засобів вимірювання. Вони є неприродними для тої ієрофанії, яка створюється тут і зараз, саме у цьому топосі, у цьому культурно–історичному просторі. Тому так важливо зазначити, що весь процес диференціації ідеального у просторі релігаре, етосу, естетизу, арт–простору потребує тих містків, які плюралізуються, утворюються як певна множина ієрофаній. Пошук таких містків є плідним. Він дуже важливий для того, щоб збагнути, що ідеальне як субстанція культури, як регулятивний принцип, як функціональна система не є простим симбіозом, простою системною даністю, а формується конкретно тут і зараз, у даному часі і просторі як домінанта релігійної, етичної, естетичної, художньої складової.

Отже, осягнення ідеалу є популярним і сьгодні. Ідеал, що бере свій початок від ієрофаній як форми ідеації, від свого співставлення з Абсолютом, існує як антиетика, як диспозитив. Він набуває своїх нових

диференційних ознак у рамках нових культурних практик релігаре-зв'язування, артизації як тоталізації художнього імагинативу, візуального повороту в комунікації, пошуків комунікативної, тотальної етики і віртуального ейдосу, віртуальної естетики як новітньої комунікативної парадигми.

Список використаних джерел

1. Хабермас Ю. Между натурализмом и религией. Философские статьи / Пер. с нем. М. Б. Скуратова / Юрген Хабермас. – М.: Вестъ мир, 2011. – 336 с.
2. Апель К.–О. Трансформация философии; перевод с нем. В. Куренной / Карл Отто Апель. – М.: Логос, 2001. – 344 [1] с.
3. Малахов В. А. Етика. Курс лекцій / В. А. Малахов. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – 214 с.
4. Ницше. Ф. Злая мудрость. Афоризмы и изречения / Фридрих Ницше. Соч. в двух томах. – М.: Мысль, 1990. – Т.1. – 880 с.

References

1. Habermas Ju. Mezhdru naturalizmom i religiej. Filosofskie stat' i / Per. s nem. M. B. Skuratova / Jurgen Habermas. – М.: Ves' mir, 2011. – 336 s.
2. Apel' K.–O. Transformacija filosofii; perevod s nem. V. Kurennoj / Karl Otto Apel'. – М.: Logos, 2001. – 344 [1] s.
3. Malahov V. A. Etyka. Kurs lekcij / V. A. Malahov. – Ostrog: Vydavnyctvo Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija», 2014. – 214 s.
4. Nicshe. F. Zlaja mudrost'. Aforizmy i izrechenija / Fridrih Nicshe. Soch. v dvuh tomah. – М.: Mysl', 1990. – Т.1. – 880 s.

Chorna L. V., PhD in Political Science, associated professor, doctoral student of the Department of Philosophy, Theory and History of Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine (Ukraine, Kyiv), lika7@ukr.net

Legitimation of ethical ideal

The problem of self-realization of the Ideal, its operation in various cultural practices is analysed. Problems of Ethical Ideal modus become the most popular in the late twentieth century, when there are powerful transformations of the Social Ideal. The Ideal is gradually changing into a certain artisation and becomes an Art Ideal. The purpose of the article is to investigate the Ethical Ideal, its new differential features within the new cultural practices. It is emphasized that the representatives of Frankfurt School pay a great attention to comprehension of spiritual state of society, transformation of the ideal, legitimation of Ethical Ideal. There is concluded that the Ideal originates from hierophany as an ideation form, and from its comparison with the Absolute. The Ideal gets new differential features within new cultural practices as totalization of imaginative, visual turn in communication, search of communicative and total ethics, and of modern communicative paradigm.

Keywords: Ideal, Ethical Ideal, Religious Ideal, and Cultural Practices.

Черная Л. В., кандидат политических наук, доцент, доцент кафедры философии, теории и истории государственного управления, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины (Украина, Киев), lika7@ukr.net

Легитимация этического идеала

Анализируется проблема самореализации идеала, его функционирования в различных практиках культуры. Подчеркнуто, что проблематика этического модуса идеала становится наиболее популярной в конце XX века, когда происходят мощные трансформации общественного идеала. Идеал постепенно превращается в определенную артизацию и становится арт-идеалом. Цель статьи – исследовать этический идеал, его новые дифференциальные признаки в рамках новых культурных практик. Отмечается, что постижению проблемы духовного состояния общества, трансформации идеального, легитимации этического идеала большое внимание уделяют представители франкфуртской школы. Сделан вывод о том, что идеал берет начало от иерофании как формы идеации, от своего сопоставления с Абсолютом. Он приобретает новые дифференциальные признаки в рамках новых культурных практик артизации как тотализации имагинатива, визуального поворота в коммуникации, поисков коммуникативной, тотальной этики, новой коммуникативной парадигмы.

Ключевые слова: идеал, этический идеал, религиозный идеал, культурные практики.

* * *

УДК 1:316

Зайко Л. Я.,
аспірант кафедри філософії, Житомирський
державний університет імені Івана Франка
(Україна, Житомир), zhitomiryanka-73@ukr.net

СПЕЦИФІКА ВПЛИВУ НОВІТНІХ МАС-МЕДІА НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В статті досліджено специфіку впливу новітніх мас-медіа на суспільну свідомість в умовах розвитку інформаційних технологій. Застосовані методи спостереження, порівняння (традиційних і новітніх мас-медіа), абстракція отождолення, в результаті якої виділяються загальні властивості мас-медіа, метод контент-аналізу. За допомогою контекстуального та герменевтичного аналізу відбувалося опрацювання теоретичних робіт українських та закордонних вчених.

Зроблено висновки про те, що специфікою впливу новітніх мас-медіа на суспільні відносини та суспільну свідомість є можливість діалогічного спілкування з аудиторією, на відміну від традиційних мас-медіа; можливість аудиторії приймати участь у он-лайн створенні та обговоренні контенту новітніх мас-медіа (інтерактивність), налагодженні за допомогою новітніх мас-медіа (соціальних мереж) нового рівня соціальної комунікації. Зазначено, що найбільше можливостей маніпуляції свідомістю аудиторії існує в Інтернеті. Особливий вплив новітні мас-медіа мають на дитячу свідомість.

Ключові слова: новітні мас-медіа, засоби масової комунікації, Інтернет, соціальні мережі, суспільна свідомість, медіа-контент.

Специфікою розвитку інформаційного суспільства є стрімкий розвиток засобів масової комунікації. Цей процес надає можливість швидкого розповсюдження інформації у суспільстві, зокрема за допомогою цифрових технологій. Вивчення специфіки впливу новітніх мас-медіа на формування суспільної свідомості з позиції соціальної філософії необхідне, оскільки мас-медіа є важливою складовою сучасного життя соціуму в період становлення і розвитку інформаційного суспільства (за деякими джерелами – медіатизованого суспільства або кіберсуспільства). Сьогодні передбачає важливість осмислення мас-медійного впливу на суспільну свідомість з філософських позицій для універсалізації та глобалізації цієї проблеми, яка притаманна усім соціумам в інформаційний період розвитку.

Стан дослідження теми означений доробками узагальнюючого характеру та тими, в яких визначені певні аспекти проблеми. Л. Городенко з'ясовує науково-теоретичні передумови виникнення і розвитку дискусії про нові медіа, встановлює контекстуальні зв'язки нових медіа у галузях журналістики і комунікації [1, с. 65]. А. Данько-Сліпцова розглядає нові медіа в контексті їх історії та типології [2]. Л. Манович наголошує на тому, що нові медіа є об'єктами, створеними за допомогою цифрових технологій [3]. Б. Потятиник окреслює нові підходи в прогнозуванні розвитку мас-медіа [4]. О. Гресько зупиняється на сучасних проблемах нових медій та телерадіомовлення України [5]. О. Сенченко описує «структури, засоби і моделі застосування концентральної зброї в системі соціальних комунікацій» [6, с. 44]. В роботі О. Гриценко «Українські ЗМІ в контексті глобальних процесів на початку XXI століття» проаналізовано діяльність українських мас-медіа у контексті найновіших теорій «мережного суспільства», ролі ЗМК у забезпеченні інформаційної відкритості суспільства, так само, як і їх вплив на співвідношення глобального й локального в політичній культурі українського соціуму та на становлення громадянського суспільства [7, с. 283].

Метою статті є визначення специфіки впливу новітніх мас-медіа на суспільну свідомість в умовах розвитку інформаційних технологій.